

УПРАВЛІННЯ ПОЗИКОВИМИ ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

к.е.н, доц. **Рубанов П.М., Токаренко М.О.**
Сумський державний університет

Забезпечення ефективної діяльності підприємств зумовлює потребу в оптимізації джерел фінансування. Політика управління фінансовими ресурсами підприємства починається з обґрунтування джерел формування коштів, що вимагає дослідження не лише інструментів їх мобілізації, а і середовища, в якому функціонує підприємство.

Фінансування діяльності підприємств у кризових умовах має здійснюватися за принципом диверсифікації, тобто використання як власних (внутрішніх) фінансових ресурсів, так і залучення різноманітних позикових (зовнішніх) джерел фінансування діяльності підприємства.

В умовах фінансової кризи виключного значення в проблемі розробки оптимального механізму фінансування діяльності підприємства набуває аналіз фактору ризику. Це накладає суттєві обмеження на довгострокові джерела фінансових ресурсів, оскільки у кризовій ситуації підприємства орієнтуються на короткострокове фінансування поточних потреб.

Розробка оптимальної стратегії фінансування підприємства потребує врахування макроекономічної ситуації на ринку фінансових ресурсів. На макрорівні основним середовищем залучення фінансових коштів для підприємств є банківський сектор та фондовий ринок.

Комерційний кредит є головним джерелом залучення коштів. Дослідження розвитку банківської системи України у 2010-2011 рр. дозволяє виділити такі основні фактори, що визначали доступність запозичень:

- проведення НБУ жорсткої грошово-кредитної політики та заходів з метою обмеження тиску на валютний курс і проведенням банками більш гнучкої процентної політики;
- позитивна тенденція приросту залучених коштів фізичних осіб;
- приріст обсягів кредитного портфеля юридичних осіб;
- зниження частки іноземного капіталу;
- скорочення простроченої заборгованості.

За січень – травень 2011 року мало місце зростання обсягу кредитного портфеля клієнтів до 758,5 млрд. грн. Таким чином, банки України почали поступово відновлювати кредитування, в результаті чого ринок досяг третини докризових обсягів кредитування. Проте кредитування підприємств залишається обмеженим високою вартістю кредитних ресурсів, підвищеними вимогами до надійності позичальників, орієнтацією банків на співпрацю з великими стабільними підприємствами. Тому намірили заходи з розширення банківського кредитування, підтримки фінансування малого бізнесу.

В умовах світової фінансової кризи актуальним є питання залучення фінансових ресурсів шляхом емісії облігацій. Як свідчить досвід розвинених країн, у період фінансових криз на фоні значного скорочення ринків акцій, облігації продовжують ефективно виконувати роль джерела фінансових ресурсів для емітентів. Проте використання корпоративних облігацій у вітчизняній практиці є досить обмеженим у зв'язку з відсутністю необхідного досвіду та відповідного рівня розвитку українських підприємств, нерозвиненістю і закритістю українського фондового ринку тощо.

Дослідження фондового ринку України за 2009-2011 рр. свідчать про пошкваллення операцій з цінними паперами. Основним зрушенням у структурі операцій з цінними паперами була переорієнтація з корпоративних облігацій на державні облігації, що свідчить про схильність капіталодавців до низько ризикових варіантів інвестування. На кінець 2011 р. сегмент ринку акцій та облігацій звузився. У 2012 р. вірогідне незначне пошкваллення попиту на корпоративні облігації, що забезпечить можливість використання залучених таким чином коштів для фінансування.

У зв'язку з сучасним кризовим станом економіки, існуючими тенденціями та проблемами розвитку фондового ринку України, для зростання можливостей залучення фінансових ресурсів підприємств на фінансовому ринку можна визначити наступні напрямки державного регулювання:

- створення єдиної потужної біржової системи та ліквідації бірж, торги на яких майже відсутні і тому не забезпечують ринкових умов;
- створення єдиного інформаційного простору для учасників фондового ринку України;
- організація ефективної співпраці українських та іноземних торговельних майданчиків;
- затвердження на законодавчому рівні довгострокової концепції розвитку фондового ринку України.

На мікрорівні розробка оптимальної стратегії фінансування підприємства потребує врахування чинників, пов'язаних з фінансовим станом підприємства, специфікою його діяльності, планами розвитку, цілями фінансування тощо. Важливим аспектом є визначення політики управління фінансуванням підприємства, тобто постановка пріоритетності цілей залучення коштів. Такими цілями можуть бути отримання максимального фінансового результату або дотримання мінімальних витрат на залучення фінансових ресурсів, підтримка стабільності діяльності підприємства, орієнтація на можливість подальшого розвитку з метою отримання високих прибутків в майбутньому тощо. Ієрархія цілей діяльності підприємства зумовлює критерії оптимізаційної задачі визначення пропорцій обсягів залучення фінансових коштів з різних джерел.